

Groblad (*Plantago major*)

Tusenfryd (*Bellis perennis*)

Tunarve (*Sagina procumbens*)

Revidert april 2016

Groblad. Foto: Anne Mette Dahl Jensen

Lær deg å kjenne de vanligste ugressartene

Noen av de mest vanlige ugressarter på golfbanen er løvetann, groblad, tusenfryd og tunarve.

Hvis man kan identifisere dem og har kjennskap til deres vekstkrav kan man gjøre forebyggende tiltak som reduserer forekomsten og dermed reduserer forbruket av kjemiske ugressmidler. Løvetann er kanskje den ugressarten som er mest vanlig, og derfor er det laget et eget STERF-faktablad om den. I det følgende omtales biologi og bekjempelse av groblad, tusenfryd og tunarve.

Sammendrag

- Utenom løvetann er groblad og tusenfryd blant de vanligste ugress i gressplener, og tunarve er vanlig på golfgreener. De trives med regelmessig klipping (der hvor det er lys), i kompakt jord og der det er stor slitasje.
- Aktuelle tiltak er håndluking og avtorving. For de enkelte ugressarter bør dessuten skjøtsels og gjødsling tilpasses slik at det hemmer den aktuelle arten.
 - Utbredelsen av groblad kan reduseres ved å montere børster på plenklipperen.
 - Tusenfryd kan reduseres ved kalking.
 - Tunarve på greener kan reduseres ved å minimere vanningen.
- Bekjemp ugresset på det utviklingsstadiet hvor tiltakene gir best effekt.
- Tegn årlig et ugresskart over anlegget hvor de forskjellige artene er tegnet inn på de stedene der de er et problem.

Groblad

Plantago major

Groblad

Vejbred

Piharatamo

Græðisúra

Greater Plantain/
Broadleaved Plantain

Foton: Anne Mette Dahl Jensen

Groblad er et flerårig, stedbundet ugress med en rosett av blader og en bladløs, opprett stilk med mange blomster. Bladnervene som er parallelle fortsetter ned i stilken, og det er derfor vanskelig å trekke den opp eller å skade den mekanisk. Bladene ligger flatt på jorden, noe som gjør det vanskelig å klippe dem. Vekstpunktet sitter lavt og planten kan regenerere selv om den er klippet av like ved jordoverflaten eller litt under. Rotsystemet er veldig tett og veldig forgreinet.

Groblad blomstrer fra juni til september og produserer klebrige frø som kan spire hele vekstsesongen hvis de forholdene ligger til rette. Den spres hovedsakelig med frø og i landbruket er det anslått at hver plante i gjennom-

snitt kan produsere 21 500 frø (NIBIO Plantevernleksikon).

På golfbaner og i ulike typer plen er groblad uønsket blant annet fordi den gir dårlig fotfeste, utkonkurrerer gresset og gir dårlig spillkvalitet.

Vekstkrav

Groblad er ekstremt godt tilpasset mange forskjellige vekstforhold. Den trives best på litt fuktige steder, i full sol eller delvis sol. Den tåler både slitasje og nedtrækking og den klarer seg godt på kompakt jord. Den vokser ofte langs stier og veier hvor den overlever, mens andre planter slites ned (derav det dansk navnet «vejbred»). Groblad klarer seg dessuten godt der hvor jorda inneholder mye kalium.

Slik bekjempes groblad

Jordløsning/grubbing

Ettersom groblad liker kompakt jord bør områder med mye groblad undersøkes i forhold til jordens komprimering. Hvis jorda er veldig kompakt, bør man lage en skjøtselsplan med tanke på jordløsning.

Børster på plenklipperen

Bladene til groblad ligger tett på jorden og de er seige, noe som gjør at de er vanskelige å klippe. På plenklipperen kan det da monteres en børste som løfter bladene. Dermed får man fjernet mer bladmateriale enn ved vanlig klipping. Å klippe av mer av bladene oftere gjør at plantene blir stresset og svekket. På sikt vil dermed omfanget av groblad bli redusert.

Børstene er også viktige for å få klippet av eventuelle frøstengler, slik at frøene ikke spres.

Tusenfryd

Bellis perennis

Tusensköna

Tusindfryd

Kaunokainen

Fagurffill

Daisy

Foton: Anne Mette Dahl Jensen

Tusenfryd er en flerårig plante med rosettliknende vekst, skjeformede blader og korte, krypende jordstengler som kan danne store tuer i plenen. I bladrosettene dannes 5-15 cm lange, bladløse blomsterstengler med hvite eller rødlig blomster. Tusenfryd blomstrer fra mars til oktober, og den blomstrer til tross for lav klippehøyde. Plantene produserer en mengde frø som kan spire fra april til september. Tusenfryd formerer seg også aggressivt via nye skudd fra de krypende jordstenglene. Tusenfryd trives best i plenere som blir klippet lavt. Spesielt på fairway på golfbaner kan den forekomme i store mengder. Den anses som en ruderal art, dvs. at den har lett for å kolonisere nye områder fra frø.

Vekstkrav

Tusenfryd trives best på lyse, fuktige områder der jorda er næringsrik og leirholdig. Den trives spesielt godt i sur jord.

Tusenfryd var opprinnelig ikke stedegen i Norge, men den har blitt dyrket som hageplante i lang tid. Fra blomsterbed og rabatter har den så spredt seg til arealer som klippes eller beites regelmessig, særlig i kystområdene.

Det har de siste årene vært en økning i forekomsten av tusenfryd i plener i Sør-Norge og Sør-Sverige. Det er indikasjoner på at tusenfryd er i ferd med å bli mer konkurransedyktig i forhold til gress på grunn av den generelt høyere temperatur.

Slik bekjempes tusenfryd

Kalk jorden

Ettersom tusenfryd trives i sur jord, kan man med fordel kalke jorden i de områdene hvor forekomsten er stor. Bruken av kalk må naturligvis tilpasses de gressartene man ønsker å ha. Rødsvingel trives for eksempel også i sur jord.

Håndluking

Fjern plantene før koloniene er blitt for store.

Avtorving

Ved virkelig store angrep kan det være en god idé å skjære bort ugraset og enten så nytt gress eller legge ferdigplen. Dette er en løsning som bare er aktuell på mindre arealer.

Tunarve

Sagina procumbens

Krypnarv

Almindelig firling

Rentohaarikko

Skammkrækil

Procumbent Pearlwort

Foton: Manfred Morgner och Peter Edman

Tunarve er en liten, vinterhardfør og flerårig plante med samme lysegrønne farge både sommer og vinter. Stenglene er slanke, ofte jordkrypende og blir normalt et par cm høye. Bladene er spisse og trådformede. Den blomstrer med hvitgrønne kronblad fra mai til september. Frukter med noen få frø produseres selv ved veldig lav klippehøyde.

Tunarve kan være vanskelig å identifisere og noen ganger forveksles den med mose eller tunrapp. Men på nært hold kan man se at bladene er mer voksaktige, rødlig og forholdsvis store og kraftige.

De flerårige skuddene utvikler krypende sideskudd som er rotslående i leddknutene. Tunarve kommer ofte snikende i mindre isolerte flekker, som

deretter øker i størrelse og koloniserer større flater. Sammen med tunrapp og mose er den en av våre vanligste ugressarter på greener.

Vekstkrav

Tunarve forekommer ofte på kalkfattig jord, hvor den er en indikatorplante for uensartet fuktighet og lavt gjødslingsnivå. Frøet spirer lett i fuktige perioder. Planten kan overleve ved meget lave temperaturer og ved overraskende stor slitasje.

Slik bekjempes tunarve

Håndluking

Manuell fjerning av planter på greener er en effektiv metode. Det må gjøres når koloniene er små. Ta tunarven opp med et hullbor og erstatt den med en gress-plugg.

Bytt gjødseltype

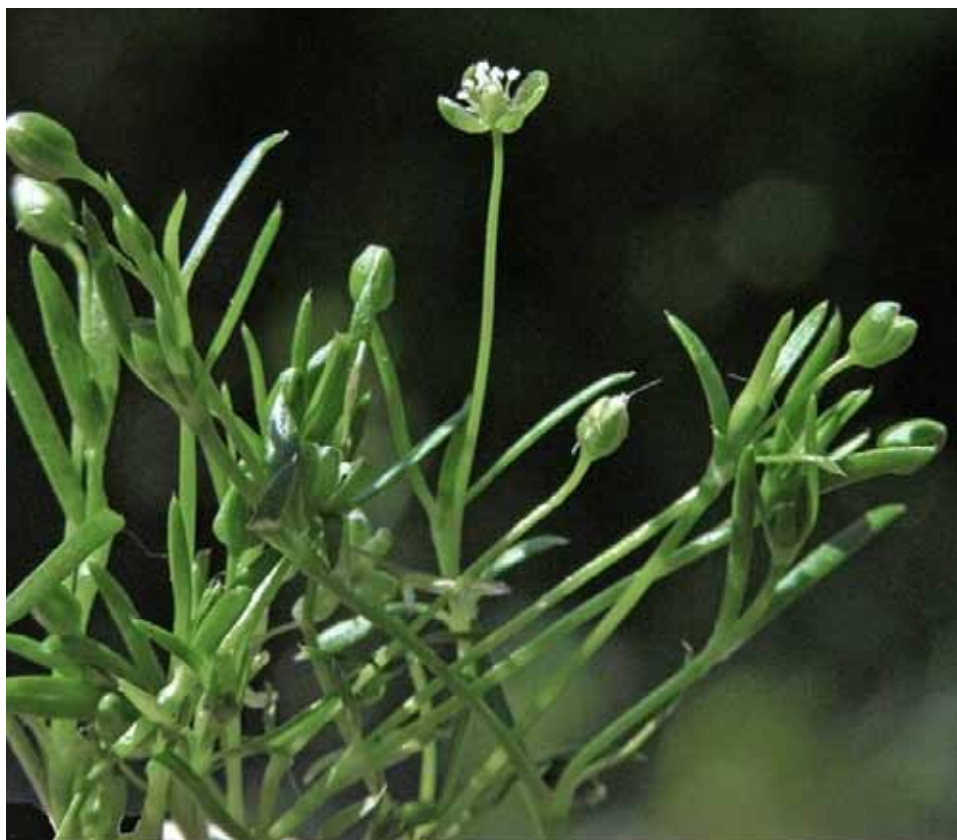
Erfaring viser at planten svekkes av ammoniumfulfat og jernsulfat.

Uttørring

Planten har et veldig overfladisk rot-system, noe som gjør at den ikke tåler tørke særlig godt. Uttørring kan derfor være en god metode for å redusere tunarve. Men alt med måte, pass på at gresset overlever! Lag en skjøtselsplan med tanke på å redusere filt og holde greenene tørre.

Groblad (*Plantago major*)
Tusenfryd (*Bellis perennis*)
Tunarve (*Sagina procumbens*)

Revidert april 2016

Tunarve. Foto: Jouko Lehmuskallio/NatureGate

SJEKKLISTE - Generelle tiltak mot ugress

- Sterke gressplanter gjør det vanskelig for ugress å etablere seg. Det er derfor viktig å gi gresset så gode vekstbetingelser som mulig.
- Unngå slitasje og komprimering. Flere av de vanligste ugressarter trives der hvor jorden er komprimert og gresset er slitt.
- Minimer områder med bar jord der ugress kan etablere seg.
- En siste utvei kan være å bruke et kjemisk ugressmiddel (herbucid). Velg det minst miljøbelastende midlet og optimer sprøytingen (se STERFs faktablad om sprøyteteknikk).

Nordiske greenkeepere (IPM-ambassadører) som har kvalitetssikret denne teksten og som kan hjelpe med gode råd om bekjempelse av groblad, tusenfryd og tunarve:

Jesper Kristensen

Værløse GK, Danmark
greenkeeper@vaerloese-golfklub.dk
Tlf. +45 28987640

Christoffer Jönsson

Oslo GK, Norge
christoffer@oslogk.no
Tlf: +47 47363586

Håkan Rasmusson

Värpinge GK, Sverige
hakan@varpingegolfbana.se
Tlf. +46 70 518 91 30

Forfattere

Anne Mette Dahl Jensen

Københavns Universitet
amdj@life.ku.dk

Peter Edman

Svenska Golfförbundet
peter.edman@golf.se

Oversettelse:

Trond Pettersen, NIBIO
Form: Karin Schmidt

Læsetips

A. Lundqvist och H.Fogelfors, Ogräsreglering på åkermark, (Sveriges Lantbruks universitet) Uppsala 2004
Pesticidfri pleje af fodboldbaner og golfbaner, Skov & Landskab og Miljøstyrelsen
NIBIOs plantevernleksikon:
http://horizon.documentation.ird.fr/exl-doc/pleins_textes/divers15-12/010029091.pdf